

NOVI POGLED NA PSIHOTERAPIJU

Svetomir Bojanin

Apstrakt: Nedirektivno vođeni psihoterapijski procesi, bez obzira na teorijske osnove od kojih polaze, pokazuju određene boljitke kod pacijenata na koje su primenjeni, što se ne može objasniti tim teorijskim osnovama. Svi se oni svode na čistotu primarne ljudske prirode, koju nastoje da dosegnu oslobađanjem pojedinca njegovih zabluda i pogrešnih procena, i ako se ne zasnivaju na religijskom konceptu čoveka kao pojave. Pri tome, nikada ne postižu zajednički stav o tome šta se to dogodilo kada je došlo do poboljšanja kliničke slike. Autor ovoga rada se zalaže za to da se psihoterapeuti vrate fenomenima psihičkog života kao rezultanti interakcije između bioloških osnova i zahteva ljudske društvenosti, kako bi jednim zajedničkim jezikom i pojmovnim sitemom pokušali da odgonetnu tajnu psihoterapijskog postupka i učinka. U tom kontekstu ukazuje na hermeneutiku kao naučni pristup nepoznatom na osnovu životnih fenomena kao indicije koje ukazuju na pravce dubljih istraživanja, posebno psihičkog života čoveka.

Ključne reči: *Frojdizam, nivoi ličnosti, estetsko, etičko, hermeneutika*

Od Sokrata do Rodžersa

Psihoterapija je zanimljiva pojava u našoj kulturi, najmanje zbog jednog razloga. Od vremena Sokrata, pa sve do savremenih njenih oblika, zasniva svoje terapeutske postulate i lečiteljstvo na tome da se sa “moralno palom osobom”, ili onom sa krizom mentalnog zdravlja, vodi razgovor. U toku psihoterapijski usmerenog razgovora dolazi se do zajedničkog zaključka oba sagovornika o tome, zbog čega je, osoba u tretmanu, bila “*neispravna*” ili “*nemoralna*”, ili se sudi o nekoj stvari koja je omela osobu da postupi: “*pravilno*”, “*moralno*” ili “*zdravo*”. Ceo problem se svodi na to da je svaka osoba koju prihvatamo u (terapijski) dijaloški odnos zbog problema na koji se žali, *dovoljno etična* u svojoj strukturi, u svome biću, u onom što jeste, i da je njen *problem samo u pogrešnom prosuđivanju datih činjenica, u nekom trenutku njenog (života) biografije*.

Dok je Sokrat polazio od toga da je ljudska priroda primarno čista i časna, njegovi sledbenici, psihoterapeuti našeg doba, uglavnom, nisu bili toga stanovišta. Međutim, iako se koncepti autora frojdovske škole [1,2,3] zasnivaju, uglavnom, na ideji Ničea o čovekovom svrsishodnom zaboravljanju [4], moralu, kao sapetosti koja ometa autentičnu ljudskost čovekove prirode (isto) i težnji čoveka ka moći [5], u neposrednoj praksi držalo se principa *svetosti* ljudske prirode i neprikosnovenosti njenih zaključaka.

Čitav koncept ljudskog bića sadržan je u njegovom genskom kodu, koji se razvio izvan svakog domašaja bilo kakvog uticaja volje oca i majke deteta. Čovek je u tome učestvovao samo kao prenosilac *dela* gena i pokretač procesa koji se kasnije samostalno odvijao, bez ikakvog daljeg udela njegovih roditelja. Psihoterapeuti su prihvatili, kao i Sokrat, stav da je dovoljno da se čoveku pomogne da razume stvari onako kako zaista stoje, i da će on, po svojoj *čistoj prirodi*, učiniti sve što je do njega, da se vrati u “moralni poređak” koji je svojstven strukturi normalnog ponašanja ljudi.

Pokrenuti ničeanom sumnjom u potrebu klasične moralnosti u ljudskoj zajednici [4], frojdovski koncept psihoterapije odbacuje moralnost kao nešto što je urođeno ljudskoj prirodi, smatrajući da ona nastaje kao konstrukt “*čoveka zajednice*” koji se, nasiljem oca – nekadašnjeg kastratora svoje dece [1], utiskuje u dečiju dušu, podređujući je sebi. Odbacujući to, tražili su osnovni supstrat ljudskog razvoja na koji bi se moglo svesti celokupno (oljuđeno) ljudsko hominizovano ponašanje. Latili su se čovekovog *seksualiteta* koji je toliko puta opčaravao ljudsku misao kroz istoriju, zatim *težnje ka moći* [2], koja je sve više imala dominaciju u ljudskim, sve mnogoljudnijim zajednicama, ili *sudbine*, date u fantazmatičnim praobrascima ljudskih ponašanja prikazanim arhetipskim slikovitim modelima čovekovih mitoloških pribežišta [3].

Sa tih polazišta razvijali su ideju o ličnosti, o onom što je pokreće i drži u svojoj ljudskoj vertikali, pokušavajući da je objasne i razumeju svojim *pogledima na svet*, koje su nerado prožimali jedne sa drugim, radije se međusobno negirajući. Rađaju se i danas, obično kao disidentski pokreti fro-

jdovskog talasa iz ranih godina XX veka, i dalje *negujući ideju o "primarnoj svetosti" čoveka čiju neprikosnovenost treba čuvati majeutikom.*

Konačno i sam Rodžers, [6] koji je odbacio svu tu, tako nostalgičnu ikonografiju, čeznutljivu za mitologijom starovekovnih civilizacija i ruralnog srednjovekovlja, zasniva novi model psihoterapije koji naziva "*nedirektivnom*" metodom, prepuštajući svako vođenje samome subjektu u tretmanu. Ne udubljuje se u mitologiju prošlog, već svoj interes usmerava ka sadržajima svesti koji su u toku i u skladu sa "*činjenicama*", smatrajući da su one uvek *lekovite*.

Tekuća događanja, tako neposredna i tako zavodljiva u svojoj dominaciji datom očiglednošću, uzrok su čovekovih zastranjivanja u krizna ponašanja i delanja, zbog kojih ga uznemirena savest dovodi psihoterapeutu.

Čovek kao biće samousavršavanja

Čovekovo rasuđivanje je uvek pod pritiskom svakodnevice, koja zahteva rešenja određena trenutnom atmosferom njegove osećajnosti i nivoom zadovoljenja nagonskih potreba, jer njihovo nezadovoljenje u punoj meri, izaziva zlu volju, a kako kaže Palama još u 14. veku: "*izvor zle volje, je u stvari nezadovoljena želja*" [7].

Svaka neuravnoteženost u ravni zadovoljavanja želje dovodi do toga da se donešena odluka ne odnosi ujednačeno prema trodimenzionalnosti vremena koja se očekuje od svake odrasle osobe. Trodimenzionalno vreme oblikuje načine našeg postojanja. Svako drugačije donošenje odluka je *neodgovorno* prema sopstvenoj budućnosti čoveka u kojoj su smešteni njegovi ciljevi, nadanja, i očekivanja od sebe samih. U isto vreme, ono *zanemaruje događanja u prošlosti*, u kojoj se zasnivaju naša pojedinačna "umeća", i mogućnosti.

Stalnu čovekovu težnju ka samousavršavanju [8], prati i stalna potreba za usvajanjem sve prikladnijih mogućnosti da postignemo to što želimo. Odnos između naših očekivanja i mogućnosti da ih ostvarimo, čini ravnotežu našeg života ili naš duševni mir.

Čovekova očekivanja od samog sebe teže uvek *sumaciji sticanih iskustava*, što uvek ostvaruje novi kvalitet poznavanja stvari. To pokreće *proces podešavanja ili akomodacije* [9] u odnosu na novodosegnute ciljeve koji postaju dostupni, što ceo sistem odnosa prema realitetu podiže na viši nivo. Prevazilazeći sve prethodne nivoe uravnoteženosti, otvaraju se uvek potrebe za novim odnosima prema stvarnosti. Time se događa *kružni tok učenja – proces dozrevanja* svake osobe u svakom razvojnom trenutku, čime se otvara "novi nivo napetosti" koji čine novonastale mogućnosti, kao i nove težnje ka njihovom razrešavanju.

Tako se odvija čovekovo *samousavršavanje* u celini, koje čini osnovni životni imperativ u ljudskom biću. Sasvim spontano se očekuje da se u svakoj novoj etapi razvijenosti sebe kao ličnosti, osećamo sigurnije u sve složenijim životnim situacijama u koje nas naše puko življenje uvodi već

samo po sebi. Zdravlje čoveka je, u stvari, njegovo *sazrevanje, usavršavanje za sve složenije životne situacije i sasvim svojevrsno davanje odgovora na probleme pred kojima se nađemo.*

Težnje ka višim slojevima stalno podstiču *pribavljanje novih iskustava*, učenje ili doučavanje, čime se održava stalnim proces napredovanja uspinjanja ili dozrevanja ličnosti, bez obzira na uzrast i profesiju kojom se čovek bavi. Zastoj u toj dinamici sažimanja iskustava, do koga mogu dovesti najrazličitiji životni problemi od somatskog zdravlja do socijalnih uslova u kojima se živi, javlja se u obliku *uznemirenosti, otuđenosti, mrzovolje*, ili, u ozbiljnijim slučajevima, kao *mentalna kriza* ili *poremećaj*.

To znači da svako *očekivanje* postignuća u budućnosti, *ne vodeći računa o nivou sposobnosti i pripremljenosti* koja se očekuje za to postignuće, čini onaj raskorak u ljudskom životu koji je, obično, *uzrok egzistencijalnom padu*, bilo u ravni očekivanih etičkih odnosa sa svetom, bilo u ravni mentalno zdravog odnosa prema sebi i svetu.

Sve to ukazuje na činjenicu da se čitav problem “moralnog pada” i mentalne krize ili poremećaja, nalazi u ravni svesnih angažovanja i svesnih odluka koje donosimo. *U ravni ljudske svesnosti odvija se čovekov život i njegov odnos prema sebi kao i odnos sa okruženjem*, a baš ti odnosi, skladni u svim njihovim komponentama i čine oličenje nečijeg mentalnog zdravlja.

Osnovni (nivoi) slojevi ličnosti i njihov smisao

Psihoterapijski postupak mora da prati sve nivoe slojeve razvoja čovekovog bića od njegove biološke osnove, preko događanja u socijalnom sloju, do svih nivoa njegovog psihičkog života u ostvarivanju sebe. Njegove biološke osnove, ostvarujući nagonске težnje, održavaju čovekov opstanak, omogućavaju kretanje prostorom, obavljanje različitih poslova i umenja rukama; omogućavaju pojavu i modulaciju glasa, kasnije i svu raznovrsnost fonacije; nagonске potrebe otkrivaju čoveku potrebu za posedovanjem [7]. Nijanse u zadovoljenjima tokom izvršavanja svih tih mogućnosti, kao i ispunjavanje same težnje za posedovanjem, pobuđuje u ljudskom biću raznovrsne oblike i nivoe mogućih posedovanja i njima pokrenutu osnovu za izgradnju hijerarhije estetskih vrednosti.

Time se ostvaruju prve osnove svesti o sopstvenom postojanju *sada i tu*, u datom *kontinuitetu prostora* kojim se kreće uvek u jednoj *datoj sadašnjosti*, kao dimenziji vremena.

Socijalni nivo sloj ljudskog bića nastaje susretanjem ljudi jednih sa drugim u prostoru, uz razmenu iskustava umenja rukama, reči govorom, i mogućnosti udruživanja pažnje i rada sa drugim. To budi osećajni život u celini, kojim čovek vrednuje kvalitet svojih nagonских zadovoljenja i svojih susretanja. To dalje usmerava čovekovu motivaciju za aktivnosti u neposrednom prostoru kao i one u toku vremena koji može da prati u datom razvojnem trenutku. Prepoznavajući hijerarhiju vrednosti ponašanja u vremenu, čovek otkriva etičke mogućnosti i potrebe koje nosi u sebi samome.

Etičnost povezuje događanja u sadašnjem trenutku sa onima iz prošlosti kao što su *osećanja obaveze*, čime pobuđuje sećanja i čuva od zaborava sva ključna događanja u životu. Tako, iz dubine ljudskog bića, izbija na površinu svest o *prošlosti*, kao dimenzija aktuelnog vremena koje se živi.

Vremenom trajanja meri se svaka ljudska zajednica, od razrednih zajednica, klubova i profesionalnih udruženja, do porodičnih, zavičajnih, nacionalnih, verskih i mnogih drugih zajednica, međusobno uvek drugačijih po svrsi koja ih okuplja. Svi oblici zajednice u vremenu, imaju svoje *tradicionalne obrede i ponašanja* po kojima se međusobno vrednuju, putem kojih se udružuju ili suprotstavljaju jedna drugoj.

Kao što *kontinuitet prostornosti* daje sigurnost i jasnoću oblika predmeta prostornog sveta, tako *kontinuitet vremena* daje oblik *tradiciji*, uvek određenoj vremenom trajanja. *Tradicija je osnovna struktura koja obeležava svaku posebnu, svojevrstu zajednicu u datom socijalnom polju, koje traje kroz vreme.*

Psihički nivo ljudskog bića, otkriva *slobodu čoveka kako u odnosu na biološke zakonomernosti tako i u odnosu na zakonomernosti tradicije*. Čovek može da ih prihvata iz slobode ili da ih odbacuje, što mu omogućava da prepozna u sebi sopstvenu slobodnu volju i da otkrije odgovornost danas za sopstveno opstajanje u budućnosti i datom identitetu koji je prihvatio i koji gradi. To omogućava ljudskom biću da se u njih ne uklapa po sili zakona koji čine svet oko njega, već da može po svojoj slobodnoj volji da prihvata te zakone, dopunjuje ili odbacuje, čime ih, u suštini, prevazilazi i podređuje svom konceptu sveta u kome želi da postoji.

To, na jednom tabelarnom prikazu može da izgleda ovako (Tabela 1):

Tabela 1. Osnovni slojevi ličnosti i njihov smisao

Redni broj	Nivoi slojevi ličnosti	Funkcija	Način delovanja	Smisao
1	Biološki	Nagoni	Refleksi	Opstanak
2	Socijalni	Osećajnost	Budi motive	Obaveze
3	Psihički	Sloboda izbora	Budi volju	Odgovornost

Iz same *biološke osnove* izvire nagonske potrebe, refleksne imperativne radnje koje su nezaobilazne u kontekstu održanja života, i sam opstanak svake jedinice koji se na tome zasniva, a što svemu tome daje smisao.

U *socijalnom nivou* se uz pomoć osećajnostišću gradi kvalitet toga opstajanja. Tu se javljaju potrebe zajednice ili *motivi*, koji zadovoljeni, podižu kvalitet našeg življenja, ali samim tim postavljaju i određene *obaveze* ličnosti. Zadovoljene tih obaveza daje smisao zajednici.

Psihički nivo, osamostaljen, otkriva slobodu u odnosu na nagonske zahteve i obaveze tradicije. *Budi se slobodna volja i odgovornost* za ono što čovek čini sam sa sobom.

Ako sada pokušamo da rekonstruišemo razvojni hod ličnosti, od prvih osvita ljudske svesnosti u okviru bioloških odnosa, do pune samosvesti, imaćemo sledeći red događanja koja vidimo na Tabeli 2.

Tabela 2. Od biološke osnove do samosvesti

Redni broj	Sloj ličnosti	Putevi odnosa sa okruženjem	Odnos sa okruženjem	Svrha	Ostvaruje se svest
1	Biološki	Pokret	Senzomotorna inteligencija	Kretanje Estetičnost	O sopstenom postojanju
2	Socijalni	Govor	Logičko mišljenje	Etičnost među ljudima	O odnosu
3	Psihički	Misao	Formalne operacije	Kreativnost	O odgovornosti O pojmu Boga

Polazimo od činjenice da slojevi koji grade ličnost mogu pred nama da se izlistavaju jedan iz drugoga, bivajući između sebe samosvojni, iako, istovremeno, povezani u jednost ljudskog postojanja koje sobom grade.

Svaki od njih je, i unutar sebe, višeslojan, pri čemu se prati uzratstanje čoveka u njegovoj biološko-socijalno-psihičkoj jednosti. U svakoj fazi ispoljavaju se sva tri sloja, uvek shodno datom uzrastu.

Biološki nivo se, u ovom kontekstu, javlja kao *pokret*, koji se postavlja između pukog subjektiviteta osobe što deluje i stvarnosti. On njime deluje na stvarnost, pri čemu opažaji što ih ostvaruju čula dodira i kinestetička aktivnost, u koordinaciji sa vidom i sluhom, šalju svoje opažaje “uzvodno”, u talamičke i kortikalne strukture datog subjekta, obaveštavajući ga o svetu sa kojim je ostvaren određeni *odnos psihomotorikom*.

Istovremeno, svet okruženja prepoznaje *snagu, veštinu, i istrajnost pokreta* i sudi o kvalitetu te izvedene akcije, a putem nje i o samom subjektu koji je tu akciju izveo. Pokret je tako prvi i osnovni *put saznavanja o svetu i samospoznanja*. Otkriva pristupačnost sveta njegovim manipulativnim potrebama, kao i sopstveni identitet pred tim okruženjem, koji svojom aktivnošću uspostavlja. Tom aktivnošću pokreće *razvoj inteligencije*, koju ispoljava najpre nivoom *senzomotorne inteligencije*. Samim doživljavanjem samog čovek, u svom određenom identitetu, uz potrebu saznavanja, vršenjem tih aktivnosti, ukazuje da ima svest o svojim potrebama, dakle *svest o svome postojanju*, naspram nepoznatog koje mu privlači pažnju.

Socijalni nivo motiviše organizovanje govorne muskulature prema genskim pretpostavkama, ostvarujući time *ljudski govor*. Njime će se iskazivati *misli*, koje su već uspostavljene rešenjima senzomotorne inteligencije, bivajući dinamogeni činilac semantičkog organizovanja govornog iskaza. Zasnovane na opažanju predmeta i njihovog položaja u prostoru, procesi mišljenja podstiču ljudsku aktivnost da ih smešta i premešta, čime će ostvarivati prostorne sheme odnosa, gradeći *logički povezan tok čovekovih misli ili logičko mišljenje*.

Postepeno se uobličava *svest o drugome*, kao činiocu realiteta čiji smo deo. Time se ostvaruje međusobni odnos dvoje ljudi u susretu. U tom odnosu se ostvaruje *etičnost* među ljudima.

Psihički nivo se individualizuje *misaonim operacijama* i to posebno *formalnim operacijama*, kojima se dostiže oblast apstraktnih pojmova, i mogućnost kreativnog delovanja čoveka u stvarnosti. Čovek prepoznaje sopstveno postojanje kao postojanje u *poslednjoj etapi slobode* do koje je, konačno, dorastao, stalno sluteći njenu mogućnost tokom razvojnog procesa.

Doživljajem slobode u odnosu na nagonske imperitive i emocionalna usmerenja koja se bude u samom čoveku, on otkriva *odgovornost* za njihovo *uobličavanje* i *uređivanje*. Time se daje *smisao* sopstvenom postojanju.

Osnovna struktura smisla koji se otvara čoveka jeste *odgovornost* za sopstvenu njegovu slobodu, koja se više ne oslanja *ni na biološki imperativ*, *ni na zahteve tradicije*, nego na sam subjektivitet koji deluje. Oslanja se *na sam smisao koji pojedinac daje sopstvenom postojanju*. Sopstveno postojanje se javlja kao *postojanje odgovornosti* pred budućnošću.

To rađa u čoveku pojam savršenstva, kao poslednje instance pred kojom se oseća odgovornim, strepeći pri tom nad svojom ispravnošću. Time se prevazilazi mogućnost homeostaze, kojom bi se održavala uvek ista mera već dosegnutog, i ne bi ostvarivao nikakav razvojni proces. Sam zov čoveka na samousavršavanje usmerava se, ka oblastima koje još nismo ni dodirnuli i koje su nam nepozante, pune naših naslućivanja.

Prema profesoru Matiću, u arheološkim nalazištima iz doba Homo sapijensa, tragovi religijskih obreda ukazuju na razliku između ljudskih i životinjskih staništa [10]. Čovek je, prema tome, u svakom razvojnem trenutku dosezao, uvek na svoj način, do *doživljaja viših vrednosti ka kojima je težio*, ukazujući time da je život “nedovršen proces u stalnom nastajanju”.

“Neprovetrena” sadašnjost, vreme i prostor

Sve ovde rečeno je osnovna skica celokupne dinamike psihičkog života čoveka o kojoj se mora voditi računa u svakoj psihoterapijskoj situaciji.

Smatram da je važno da se naglasi da se sva tri sloja ovde opisanih struktura i funkcija, od bioloških osnova do psihičkog nivoa, javljaju u ljudskom biću uvek istovremeno od prvog homo sapijensa do danas, od doba novorođenčeta do zrele osobe. Uvek se javljaju u onoj meri do koje je svaki pojedinac dorastao, kako u datom uzrastu, tako i u svakoj datoj dostignutoj etapi razvoja. U svakom pojedincu, kroz milenijume, ostvaruje se uvek uzajamnost uticaja sva tri nivoa ličnosti, čime se njihov razvoj uzajamno podstiče. Tokom prožimanja ovih procesa, uvek su se jedne osobenosti gubile u biću, a druge dolazile do jasnijeg izražaja, kako su to zahtevale životne situacije i razvijenost odnosa među ljudima u tim trenucima. Uvek se obavljala sumacija iskustava i akomodacija tih iskustava shodno datim životnim uslovima. Uvek je bilo pojedinaca omamljenih svojom ljudskom slobodom,

koji su probijali opne starih tradicija, gradeći nove, kao i opne sazajnih nemoći, otkrivajući uvek nove predele mogućnostima čovekovog postojanja u svetu.

Čovek se nikada nije javljao “čist i kristalan”, kako se to očekuje od klasičnih psihoterapijskih pristupa, i nikada sveden na jednu svoju nagonsku odrednicu. Uvek se javljao s previranjem u sebi samome, *uvek sa svojim sumnjama u “naslućivanu ispravnost”*. Kada je morao da bira između *trenutnih zadovoljstava i potrebe da ih odgodi* za neki svečaniji trenutak, najčešće bi bivao izbačen iz ravnoteže. U tome je čovekov “*prvobitni greh*”, i prag na kome se zapliće uvek kada ulazi u amfiteatar zajednice, kada su u svakog pojedinca uprte sve oči sveta i svih generacija. To se ne vidi spolja, ali se tako dobro doživljava u samom ljudskom biću u akciji.

“Neprovetrena sadašnjost”, stavljajući svoje nanose na sve strane, gradi čoveku bezizlaze njegovim sopstvenim životnim projektima. Iluzijom o tome da je prošlost prošla, kao što običnu kažu, bez ostataka, a da budućnost dolazi večno, nikada ne bivajući ono čemu se nadamo, čovek se stavlja pred lice beznada i strepi beskrajno. Slobodnim asocijacijama, obično tematizovanim određenim pogledom na svet škole kojoj psihoterapeut pripada, silazilo se u zaborave bića, sve do onih slojeva, do kojih takva sećanja mogu da dopru. A zna se da svako postojanje može bez njegovih ukrasa i manje bitnih osobenosti o kojima se u tim sadržajima govori. *Postojanje ne može samo bez prostornosti tela kojom postoji u datom omeđenju i ne može bez date vremenosti ili trajanja u određenom segmentu vremena u kojem živi*. Svako se postojanje može svesti na te svoje osnovne komponente bića. Bez toga prostora i bez toga vremena, nema ni toga postojanja.

Vreme i prostor prethode svakom *obliku* svojim *kontinuitetom prostora* koji ga uobličava, i svakom *identitetu* u zajednici, *kontinuitetom vremena* ili trajanjem, koje ga određuje u datom postojanju.

Svaka pretnja, stvarna ili samo fantazmatična, *kontinuitetu prostora tela* i *kontinuitetu vremena koje traje* u ostvarenom ljudskom identitetu, podstiče strepnju i strah svih onih oblika života što su tim osnovama mogući, što se njima *gnezde*, u njegovm telu, *sklupčavaju*, što zasnovani njima *postoje* [11].

Problem psihoterapije jeste u tome kako dopreti do samog postojanja čoveka koji pati. Kako dopreti do struktura vremena i prostora, te njegove “*kutije postojanja*”. *Vreme i prostor čine “kutiju postojanja”* iz koje ne možemo nikuda. Ona mu daje granice, uobličava naš hod, omogućava naše bliskosti i udaljavanja; unose red u naše fantazme, gradeći od njih naš misaoni proces [12]; otkriva nam logiku odnosa u prirodi i svetu materije i određuje dinamiku naše osećajnosti.

U naručju vremena i prostora, celokupno naše postojanje dobija svoj *oblik*, svoje *upojedinačinjenje* i svoje *mogućnosti*. Okuplja nas u sasvim određenu jednost postojanja.

Prve usmerene ljubavi polaze od našeg *tu i sad*, ka nečem ili nekom *tamo i tada*. Prvi strahovi i strepnje se javljaju pred mogućnosti kidanja tih

prvih prepoznatih prostornih i vremenskih kontinuiteta. Ceo svet prostornih odnosa i vremena u svom ujednačenom, uvek jasno usmerenom toku prethodi svakoj *polnosti, osećanju moći, svim mitskim arhetipskim osnovama, i bitna su struktura svih bihevioralnih koncepata*, koji se i zasnivaju na prostorno-vremenskim odrednicama.

Problem je, kako psihoterapijom *dopreti do istinskih uvida u naše postojanje*, kako ga razumeti u svakom pojedinačnom obliku, *kako omogućiti "svetlosti u nama"* koju prizivamo od sokratovskih vremena do naše svakodnevice, da postane učesnik naše stvarnosti. Očigledno, psihoterapijski postupci zasnovani na pojedinačnim pogledima na svet poznatih autora psihoterapije, to ne uspevaju. Kao i svaki pogled na svet, i ovi u psihoterapiji, rado skliznu u ravan ideologija koje su uglavnom fanatizovane, te se kao i svaka druga fanatizovana tradicija, gase u neposrednim kontaktima sa kliničkom stvarnošću.

Danas nam je, izgleda, preostala još samo *hermeneutika*, otvorena pred realitetom sveta pred kojim ne strepi i ne smišlja moralno problematične konstrukte, iako još uvek nije stanju da ga obujmi svojim mogućnostima razumevanja i shvatanja. Imam utisak da se na taj put ipak moramo usmeriti.

A NEW LOOK ON PSYCHOTHERAPY

Svetomir Bojanin

Abstract: Non-directive psychotherapy processes, regardless of the theoretical foundations they are starting from, show certain progress in patients they are applied to, which cannot be explained by the theoretical foundations. They all come down to the purity of primary human nature, which they aim to reach by freeing the individuals from their misconceptions and erroneous judgments, even if they are not founded on the religious concept of man as a phenomenon. Also, they never reach an agreement on what has, in fact, happened when the clinical picture improves. The author of this article advocates for the psychotherapists to return to the phenomena of psychological life as the resultant of interaction between the biological foundations and the requirements of human sociability, in order to try and unravel the mystery of psychotherapy procedure and outcome using a common language and conceptual system. In this context, hermeneutics is pointed out as a scientific approach to the unknown, based on the phenomena of life as indicators pointing in the direction of more in-depth research, especially of the psychological life of man.

Key words: *Freudism, personality levels, esthetics, ethics, hermeneutics*

Literatura

1. Frojd S. Strah i nagoni život; u Nova predavanja, Matica, Novi Sad, knjiga 8. 1969;173-207.
2. Adler A. Poznavanje života; Matica srpska; Novi Sad, 1989.
3. Jung KG. O psihologiji nesvesnog; Matica srpska, Novi Sad 1977.
4. Niče F. Genealogija morala; Grafos, Beograd, 1990.
5. Niče F. Volja za moć; Prosveta, Beograd, 1972.
6. Rodžers K. Kako postati ličnost (1961); Nolit, Beograd, 1985.
7. Palama sv. G. O strastima i vrlinama, i o plodovima umnog tihoavanja (1346); u Život svetog Grigrija Palama, Manastir ćelije, Beograd 1977;29-55.
8. Jaspers K. Uvod u filozofiju; Kultura, Beograd, 1973.
9. Pijaže Ž. Mentalni razvoj deteta (1964); u Intelektualni razvoj deteta, ZUNS, Beograd, 19787-44.
10. Matić V. Nesvesno u antrologiji; u Antrologija boplesti i zdravlja, Beograd, 2000;26-34.
11. Binswanger L. Appredre par experiance, comprendre, interpreter en psychanalyse (1926); in Discour, parcours, et Freud, Gallimard, Paris 1970;154-72.
12. Bašelar G. Voda i snovi; "Zoran Stojanović", Novi Sad, 1998, str. 171.

Prof. dr Svetomir BOJANIN, neuropsihijatar za decu i omladinu

Prof. Svetomir Bojanin, PhD, Child and Adolescent Neuropsychiatrist

E-mail: svetomirbojanin@sbb.rs